

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

คุณฉันทิพนธ์เรื่อง การจัดการผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย สามารถสรุป อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือก บนฐานคิดที่ว่าทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสู่แหล่งธรรมชาติตามสถานที่ต่างๆ เพื่อการศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของชุมชน ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ชุมชนได้อิทธิพลทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว

โจทย์หรือข้อคำถามจากการวิจัย คือ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ภาครัฐใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้การท่องเที่ยวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเหมือนเหรียญสองด้านที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งหากมองว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในด้านบวกนั้น ชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์ทางประเพณีและวัฒนธรรม ได้ถูกจัดให้เป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยว มีพัฒนาการของการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด เริ่มจากการขายบริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร การขนส่ง พัฒนาการดังกล่าวทำให้ภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนเองก็ยอมรับการพัฒนาดังกล่าว เพราะก่อเกิดให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว และเกิดการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เครือข่ายคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ในทางตรงข้าม เมื่อพิจารณามุมมองการพัฒนาในด้านลบ พบว่า การนำทรัพยากรธรรมชาติรวมถึง วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม มาเป็นสินค้าของการท่องเที่ยวโดยโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชน ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางลบตามมาเช่นกัน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีประเด็นในการศึกษาว่า ชุมชนจะมีวิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนอย่างไร เพื่อที่ชุมชนจะสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่เกื้อกูลประโยชน์ให้แก่ชุมชน ในลักษณะเดียวกันก็สามารถป้องกันหรือลดผลกระทบทางลบ โดยมีการใช้ทรัพยากรของชุมชนในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัด เชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีต่อชนเผ่าอาข่า จังหวัด เชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้สาระสำคัญของผลการวิจัยถูกนำเสนอเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ในบทที่ 4 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยนำรายละเอียดทั้งหมดมาสรุปให้เห็นภาพรวม ดังนี้

สรุปผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า จังหวัดเชียงรายมีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนเผ่าอาข่ารวม 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอุโล้อาข่า กลุ่มลือมี้อาข่า ฆะหมี่้อาข่า เปี้ยะ้อาข่า หน่าค้อ้อาข่า อาเช่อ้อาข่า อุพ้อ้อาข่า และอ้อ้อ้อาข่า แต่ทั้งนี้กลุ่มอาข่าที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวมากที่สุดในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ กลุ่มอุโล้อาข่าและกลุ่มลือมี้อาข่า ซึ่งปัจจัยหลักส่วนหนึ่งที่ชุมชนชาวอาข่า ถูกดึงเข้าสู่การท่องเที่ยว คือ วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า ได้แก่ ประเพณีและพิธีกรรม ภาษาพูด เครื่องแต่งกาย การแสดงชนเผ่า ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางเข้าสู่ชุมชนเพื่อมาเห็น มาสัมผัสและมาเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

จากการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่าจังหวัดเชียงราย แบ่งเป็น 5 ระยะ ได้แก่

ระยะแรก การสำรวจพื้นที่ทางกายภาพและทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2529-2534) พื้นที่ตั้งของหมู่บ้านชนเผ่าอาข่ามีความโดดเด่นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนเป็นอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยว

ระยะที่สอง การขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบทัวร์ป่าเข้าสู่ชุมชน (พ.ศ. 2535-2540) การท่องเที่ยวได้เข้าสู่ชุมชนชนเผ่าอาข่า โดยการสนับสนุนตามนโยบายของภาครัฐเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความอยู่ดีกินดีและมีรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนภาคเอกชน เป็นการนำของมัคคุเทศก์ของบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงรายเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่หมู่บ้านในกิจกรรมการเดินป่าพร้อมทั้งศึกษาวิถีชีวิตของชาวอาข่าโดยการอาศัยบ้านพักของชนเผ่าอาข่าในการพักค้างคืนระหว่างเส้นทางเดินป่า

ระยะที่สาม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน (พ.ศ. 2541–2544) มีการพัฒนาปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยว ได้แก่ สาธารณูปโภคพื้นฐาน การคมนาคม เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ระยะที่สี่ การพัฒนาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พ.ศ. 2545–พ.ศ. 2550) ชุมชนชนเผ่าอาข่าได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการตอบสนองต่อกระแสการค้าและการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ผู้นำชุมชนมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว และเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนกับชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนมีการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น มีพัฒนาการของการให้บริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ บ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

ระยะที่ห้า การเปลี่ยนแปลงของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) พบว่า ชุมชนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในชุมชน แต่ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านลบแก่ชุมชนเช่นเดียวกัน

การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีต่อชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย โดยใช้กรณีศึกษา (case study) จำนวน 6 หมู่บ้าน พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในแต่ละหมู่บ้านมีความเหมือนและต่างกัน สรุปผลดังนี้

บ้านอาผ่าพัฒนา

บ้านอาผ่าพัฒนาได้นำศักยภาพด้านพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์มาเป็นทุนทางทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เดียวกับที่ตั้งของชุมชนได้ เช่น กิจกรรมการเดินป่าและยังได้นำทรัพยากรทางวัฒนธรรม นำสู่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวและการให้บริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ บริการบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ บริการอาหารชนเผ่า การแสดงชนเผ่า และการขายสินค้า ทั้งนี้เพื่อการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนจากการท่องเที่ยว ส่วนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการองค์กรพบว่า ระบบเครือข่าย การนับถือผู้อาวุโส มีผลต่อการดำเนินการท่องเที่ยว สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ พบว่า การดำเนินการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ นำมาเป็นข้อปฏิบัติของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ส่วนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้ พบว่า ชาวบ้านมีการพัฒนาในเรื่องของการให้บริการ

นักท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ในการพูดกับนักท่องเที่ยว ได้ดีกว่าการใช้ภาษาไทย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านอ่าพัฒนา มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ปัญหาการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรบนพื้นที่สูงมีผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้ที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้นจากการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผลประโยชน์จากการให้บริการทางการท่องเที่ยวกลับคืนสู่การปรับปรุงบ้านพักให้ดีขึ้น รวมถึงรายได้จากเงินบริจาคของนักท่องเที่ยวประเภทอาสาสมัคร และรายได้จากการท่องเที่ยวนำมาบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของรายได้จากการท่องเที่ยว การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมต่อชุมชนมากนัก และการส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาการให้บริการบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ทำให้เกิดการซื้อสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและสุขภัณฑ์ในครัวเรือนมีอัตราเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ทางการค้าขายจากการที่กลุ่มคนบางกลุ่มในชุมชนมุ่งแสวงหาผลกำไรจากการขายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว และการแทรกตัวเข้ามาของบริการทางการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงในวิถีคิดหารายได้ของชาวบ้านในชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การใช้กฎระเบียบ ข้อห้ามจากความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว และการถ่ายทอดประเพณี โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นสื่อในการถ่ายทอดจากผู้อาวุโสไปยังเยาวชนและนักท่องเที่ยว สำหรับผลกระทบทางลบ ได้แก่ การเอาใจเอาเปรียบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการนำวัฒนธรรมอาชีพสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว และพฤติกรรม การเลียนแบบการบริโภคของเยาวชน

บ้านอาฮาอาแป

บ้านอาฮาอาแปมีฐานทรัพยากรทางธรรมชาติที่นำมาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ การเดินป่า รวมถึงฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ การนำภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพร ได้แก่ เถาวัลย์เถือด มาใช้ในกิจกรรมการอาฮาสปา ส่วนการจัดการท่องเที่ยว ด้านองค์กรชุมชน พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชน มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน และผู้นำชุมชนทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลคอยสง ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้ พบว่า บ้านอาฮาอาแป มีกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทอาสาสมัครเข้ามาพำนักในชุมชนระยะยาว ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านอาฮาอาแป มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ขาดการจัดการขยะและการรักษาความสะอาด

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้จากค่าบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนในชุมชน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของรายได้จากการท่องเที่ยว การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมต่อชุมชนมากนัก และการซื้อสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและสุขภัณฑ์ในครัวเรือนมีอัตราเพิ่มมากขึ้นจากการพัฒนาการบริการบ้านพักโฮมสเตย์

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน สาธารณูปโภค และเทคโนโลยี จากการเปิดหมู่บ้านสู่การท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบของการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงอาชีพและวิถีคิดหารายได้ของชาวบ้าน และทัวร์ป่า ก่อให้เกิดปัญหาเพศพาณิชย์และปัญหายาเสพติด

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การสร้างมูลค่าจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมและพิธีกรรม ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ขาดการสืบทอดตำแหน่งทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการเล่นแบบการบริโภคของเยาวชน

บ้านแสนใจพัฒนา

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแสนใจพัฒนา มีจุดเด่นในการสืบสานภูมิปัญญาด้านความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อมกับวิถีชีวิตชนเผ่าอาข่า โดยการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้เป็นยารักษาโรค และเชื่อมโยงกับการรักษาฟื้นฟูป่าสมุนไพร โดยเชื่อมโยงกับเขตพื้นที่ป่าชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์กว่า 5,000 ไร่ ส่วนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านองค์กรชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ พบว่า มีจุดเด่นในการใช้ความสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายเข้ามาจัดการการท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้านซึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยว และอาศัยผู้อาวุโสซึ่งเปรียบเสมือนปราชญ์ท้องถิ่นเข้าร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับสมาชิกในชุมชน รวมทั้งการกำหนดกฎ ระเบียบเพื่อใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านแสนใจพัฒนา มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่าจากคนภายนอกชุมชนภายหลังจากการเปิดหมู่บ้านสู่การท่องเที่ยว และปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และรายได้จากเงินบริจาคของนักท่องเที่ยวประเภทอาสาสมัคร ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของรายได้จากการท่องเที่ยว และการกระจุกตัวของผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเคารพสิทธิของชุมชน และการท่องเที่ยวทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ขาดการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรมพบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การสร้างมูลค่าจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเผยแพร่และการยอมรับวัฒนธรรม ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ พฤติกรรมของเยาวชนที่การเลียนแบบการแต่งกายของนักท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของครอบครัว

บ้านเจียงจาไต

การจัดการท่องเที่ยวบ้านเจียงจาไต พบว่า ที่ตั้งของบ้านเจียงจาไต อยู่บนคอกยแม่สลอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ด้วยสภาพที่ตั้งอยู่ในสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีเทือกเขาสลับซับซ้อนและมีที่ราบระหว่างเชิงเขา เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ เมืองหนาว ทำให้ชุมชนอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการเดินทางศึกษาเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมการชมไร่ชา กิจกรรมการชมต้นชากระ (ต้นนางพญาเสือโคร่ง) เป็นต้น ทั้งนี้จุดเด่นของบ้านเจียงจาไต ในส่วนของการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ผสมผสานความเป็นวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่ากับวัฒนธรรมจีน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านเจียงจาไต มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่ทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการใช้พลังงานทดแทน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การใช้สารเคมีในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และค่าตอบแทนจากการเป็นแรงงานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การกระจายรายได้และผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว และขาดการบันทึกการจัดเก็บรายได้จากการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน สาธารณูปโภค และเทคโนโลยี จากการเปิดหมู่บ้านสู่การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยว

ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง อาชีพและสถานะทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดปัญหาเสพติด

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม พบว่าผลกระทบทางบวก ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของ วัฒนธรรมและพิธีกรรมของอาข่า ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ พฤติกรรมการเลียนแบบการ บริโภคของเยาวชน และการลดคุณค่าของวัฒนธรรมและการทำงานศิลปวัตถุของชุมชน

บ้านอ้งหล่ออาข่า

บ้านอ้งหล่ออาข่า มีที่ตั้งอยู่ในดอยแม่สลองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของ จังหวัดเชียงราย ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม จากการใช้ ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสวนเกษตร ผู้กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าศึกษา เส้นทางธรรมชาติ ร่วมกับการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมอาข่า จากภูมิปัญญาชุมชนที่ยังคงมีอยู่ เห็นได้ จากงานหัตถกรรมชนเผ่าอาข่า สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านองค์กร พบได้ว่า หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก ให้การสนับสนุนโดยมุ่งเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้มีความอยู่ดีกินดี และจากองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการ อนุรักษ์ธรรมชาติ ที่มีเป้าหมายในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้องและมีความ ยั่งยืนต่อระบบนิเวศ ทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ พบว่า บ้านอ้งหล่ออาข่ามี จุดเด่นในการให้บริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การให้บริการบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ และมีการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านอ้งหล่ออาข่า มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่ทางการ ท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนผลกระทบ ทางลบ ได้แก่ ปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น และการขาดแคลนน้ำอุปโภคใน ฤดูกาลท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน รายได้จากการจำหน่ายผลผลิต

ทางการเกษตรสู่ภาคธุรกิจท่องเที่ยว และค่าตอบแทนจากการเป็นแรงงานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของรายได้จากการท่องเที่ยว และการกระจายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการออกจากหมู่บ้านของชายหนุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม และขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลกระทบทางบวก ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ได้แก่ การสร้างมูลค่าและคุณค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรม

ผลกระทบทางลบ ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของหมู่บ้าน และปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค

บ้านห้วยจี่เหล็ก

บ้านห้วยจี่เหล็ก เป็นหมู่บ้านที่เปิดการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จุดเด่นของชุมชน คือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ การรักษาประเพณี พิธีกรรม การใช้วิถีชีวิตกฎ จารีตบังคับต่าง ๆ เป็นแบบอย่างของชุมชนเผ่าอาข่าที่ยังคงหลงเหลือความดั้งเดิมสูงเป็นหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์ของชนเผ่าอาข่าที่เด่นชัดมากที่สุด ทั้งนี้ในการประกอบศาสนกิจและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติของชาวบ้านในชุมชน โดยไม่ได้เน้นเพื่อการท่องเที่ยวหรือการจัดแสดงให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชม สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านองค์กรชุมชน พบว่า การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ประเพณีและพิธีกรรมที่ถูกต้องของชาวอาข่า การรวบรวมองค์ความรู้ในประเพณีและพิธีกรรมของชาวอาข่า และการอนุรักษ์วัฒนธรรมอาข่า

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านห้วยจี่เหล็ก มีดังนี้

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ

การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนา ส่วนผลกระทบทางลบ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น และการใช้สารเคมีทำเกษตรพื้นที่สูงและนำพื้นที่ทางการเกษตรมาใช้เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ รายได้จากค่าบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน เกิดอาชีพใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว และการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงเศรษฐกิจไม่มีความต่อเนื่อง และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ทั่วถึง

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยองค์ความรู้ของชุมชน และบทบาทผู้นำชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการออกจากหมู่บ้านของชายหนุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม และการปรับตัวของชาวบ้านในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม พบว่า ผลกระทบทางบวก ได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า อาช่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมของชาวบ้านต่อการขยายตัวของท่องเที่ยวมีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน

การเปรียบเทียบผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาช่า จังหวัดเชียงราย มีของผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน คือ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม จากการศึกษาในพื้นที่วิจัยจำนวน 6 หมู่บ้าน พบว่า มีประเด็นความเหมือนกันของผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทางบวก ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน การท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนา และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้าน

เศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากบริการทางการท่องเที่ยว รายได้จากเงินบริจาคของนักท่องเที่ยว ประเภทอาสาสมัคร และรายได้จากการท่องเที่ยวนำมาบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน สำหรับด้านสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐาน สาธารณูปโภคและเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม มีดังนี้ การใช้กฎระเบียบ ข้อห้ามจากความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมและพิธีกรรม และการสร้างมูลค่าจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้บ้านแสนใจพัฒนา มีความแตกต่างในประเด็นของการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเผยแพร่และการยอมรับวัฒนธรรม และบ้านห้วยจี่เหล็กมีความแตกต่างในประเด็นของการท่องเที่ยวทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า

สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางลบ มีประเด็นที่เหมือนกันทั้ง 6 หมู่บ้าน ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปริมาณขยะจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ส่วนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมต่อชุมชนมากนัก สำหรับด้านสังคม พบว่า บ้านอาข่าพัฒนาและบ้านอาข่าอาแปะ มีความเหมือนกัน ในประเด็นของความขัดแย้งผลประโยชน์ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง การแทรกตัวเข้ามาของธุรกิจบริการท่องเที่ยว และประเด็นปัญหาจากทัวร์ป่าก่อให้เกิดปัญหาเสียดิน ส่วนบ้านเจียงจาไซ บ้านอ้งหล่ออาข่า และบ้านห้วยจี่เหล็ก มีประเด็นที่เหมือนกัน คือ การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม พฤติกรรมการบริโภค ทั้งนี้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม มีดังนี้ บ้านอาข่าอาแปะ พบว่า ขาดการสืบทอดตำแหน่งทางวัฒนธรรม บ้านแสนใจพัฒนา พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนต่อการเลียนแบบการแต่งกายของนักท่องเที่ยว ส่วนบ้านเจียงจาไซ พบว่า การลดคุณค่าของวัฒนธรรมและการทำงานศิลปวัตถุของชุมชน บ้านอ้งหล่ออาข่า ระบุว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของหมู่บ้าน และบ้านห้วยจี่เหล็ก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ยังคงวัฒนธรรมอาข่าแบบดั้งเดิม พบว่า ความไม่เท่าเทียมของชาวบ้านต่อการขยายตัวของการท่องเที่ยวมีผลต่อการวิถีชีวิตของชุมชน

ทั้งนี้ผลของลำดับความสำคัญของผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจ มีลำดับความสำคัญสูงสุด กล่าวคือ การท่องเที่ยวที่เข้าไปสู่ชุมชนก่อให้เกิดรายได้กับคนบางกลุ่มในชุมชนที่ได้ใช้โอกาสและอาศัยการหารายได้จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้เมื่อรายได้จากการท่องเที่ยวไม่กระจายตัวและการจัดสรรผลประโยชน์ได้ไม่ทั่วถึง ก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามมา

ผลการวิเคราะห์วิธีการจัดการผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย สรุปว่า ฐานวัฒนธรรมชุมชน อันได้แก่ วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า เป็นเสมือนปราการที่แข็งแกร่งที่สุดของชุมชนในการนำสู่การจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การนำวัฒนธรรมอาข่ามาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การนำ และการควบคุม จะส่งผลต่อการส่งเสริมผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และลดหรือป้องกันผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย อาศัยประวัติศาสตร์ของความเป็นชนเผ่าอาข่าที่มีมากกว่าสองพันกว่าปี โดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองผ่านภาษาพูด การประกอบประเพณี พิธีกรรม ทำให้ชนเผ่าอาข่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการปกครอง และการอนุรักษ์ประเพณี พิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่สืบมาจากบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น มีความเชื่อในวิญญาน การบูชาเช่นไหว้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาธรรมชาติและคนในชุมชนให้มีชีวิตที่อยู่ดีมีความสุข ซึ่งชุมชนได้นำความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมมาเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนในหมู่บ้านเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตคนอาข่า จึงส่งผลให้ชนเผ่าอาข่าเป็นชุมชนชนเผ่าที่มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุดของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า อาศัยปัจจัยเกื้อหนุนจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม นำมาใช้ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้นั้นเป็นฐานการผลิตที่มีผลต่อพัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mill and Morrison (2002) ที่ระบุว่า การรวมกันของประวัติศาสตร์กับความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเดินทางเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ผู้มาเยือนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพึงพอใจในพื้นที่ท่องเที่ยวก็จะกลับมาเที่ยวซ้ำ สำหรับส่วนของเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีหน้าที่ในการดูแลรักษาพื้นที่ให้มีสภาพที่ดี โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากระบบการท่องเที่ยว

การศึกษาประเด็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า ผลการวิจัยมีความชัดเจนว่า ชาวอาข่ามีวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรมที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ต้องกิน อยู่ และพึงพิงธรรมชาติ จากสภาพปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน โดยการใช้ศักยภาพของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและศักยภาพประเพณี พิธีกรรม ที่มี

คุณค่าทางความหมายของวิถีชีวิต เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับ การใช้ป่าในการใช้ประโยชน์ในการกิน การใช้ การประกอบพิธีกรรม รวมถึงการใช้ป่าในกิจกรรม การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากรายได้หลักทางการเกษตร รวมถึงการนำ ทรัพยากรธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การจัดเส้นทางเดินป่า การนำ สมุนไพรมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม สปาอาช่า และอาหารเพื่อสุขภาพอาช่า การใช้พื้นที่การเกษตร เช่น ไร้ชา สวนกาแฟ สวนพืช ผลไม้เมืองหนาว ส่งกิจกรรมเที่ยวชมสวนเกษตร เป็นต้น ส่วน ประเพณี พิธีกรรม ของชุมชนได้อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมในประเพณีและพิธีกรรมของ ชุมชน จำนวน 9 กิจกรรมตามปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ การศึกษาของ ธีระภักตรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2553) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวต้องพึ่งพาทุนทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสร้างความคุ้มค่าทางการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรที่มี คุณค่าให้เกิดความคุ้มค่า คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้สินค้า สาธารณะ ได้แก่ สินค้าที่ใช้ร่วมกันได้โดยต้นทุนไม่ได้เพิ่มขึ้น เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก เป็น ต้น ซึ่งคุณสมบัติของสินค้าสาธารณะ คือไม่สามารถจะกีดกันการเข้าถึงของผู้อื่น อีกทั้งสอดคล้องกับ แนวคิดระบบการท่องเที่ยวของ Mill and Morrison (2002) ที่ให้แนวคิดไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็น ระบบย่อยระบบหนึ่งของสังคมซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่นของสังคมอย่างต่อเนื่อง กระบวนทัศน์ ของการท่องเที่ยว คือ การหลอมรวมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเข้าสู่รูปแบบการท่องเที่ยวอย่าง เเด่นชัด เป็นที่เข้าใจว่าต้นทุนของการท่องเที่ยว คือ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็น ต้นทุนที่ไม่ต้องใช้การลงทุน แต่สิ่งที่ต้องจัดการอย่างเด่นชัด คือ การจัดสรรทรัพยากรให้แก่ฝ่าย ต่างๆ อย่างเป็นธรรม เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้คน ในสังคมส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจท่องเที่ยวทั้งในลักษณะของผู้ประกอบการหรือผู้รับจ้าง เนื่องจากดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลจากระบบสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม มีผลทำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ยิ่งการท่องเที่ยวขยายตัวมาก เท่าใดย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ทำ ให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงการร่วมมือในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตน ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยประเด็นพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาช่า จังหวัด เชียงราย พบว่า การท่องเที่ยวได้เข้าสู่ชุมชนชนเผ่าอาช่า จังหวัดเชียงราย อย่างเห็นเป็นรูปธรรม ชัดเจนมากจากบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบายของรัฐ ประเด็นการเปิดศักราช แห่งการท่องเที่ยวของจังหวัดในปี พ.ศ. 2529 และในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่ภาครัฐประกาศให้เป็น ปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) และทางจังหวัดเชียงรายรับนโยบายของภาครัฐมาดำเนินการ

โดยการจัดงานเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ในระยะนี้พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงมีการบำรุงรักษาและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนพื้นที่ปลูกฝิ่นเป็นพื้นที่ปลูกชา กาแฟและพืชผลการเกษตรเมืองหนาว การฟื้นฟูป่าให้คืนสู่สภาพที่ชุ่มชื้น ตลอดจนพัฒนาสภาพชีวิตของชาวเขาให้มีความอยู่ดีกินดี กล่าวได้ว่า บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ส่วนบทบาทของภาคเอกชนที่เข้าสู่ชุมชนในระยะแรก คือบริษัทนำเที่ยว โดยเข้ามาชุมชนในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า เพื่อตอบสนองต่อกระแสการค้าและการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ได้แก่ หน่วยงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนสังคม (มอส.) มูลนิธิศิลปวัฒนธรรมกระเจกนา มูลนิธิศุภนิมิตร สมาคมชาวอาข่าฯ เชียงรายและสมาคมอาข่าเอเชีย เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงรายและเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นบ้านอาข่า (Akha-CBT) ทั้งนี้จากผลการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า บทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมักเป็นของหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ที่เข้ามาผลักดันและพัฒนาให้ชุมชนชนเผ่าอาข่าได้ดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนชนเผ่าอาข่าเป็นเพียงผู้ตั้งรับการพัฒนาหรือผู้ถูกพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ที่มาจากภายนอกชุมชน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเองจึงมีน้อย และผู้นำชุมชนเท่านั้นที่มีบทบาทอย่างมากในระยะแรกของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประสานงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเครือญาติของผู้นำ เป็นกลุ่มที่เริ่มดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกลุ่มแรก จากการศึกษาการจัดการท่องเที่ยว ด้านองค์กรชุมชนของชนเผ่าอาข่า สามารถอภิปรายได้ว่า บทบาทของผู้นำทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

1. ผู้นำที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางการ มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอการสนับสนุนงานด้านการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากทางราชการมาเผยแพร่ให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับทราบ

2. ผู้นำที่มีลักษณะผู้นำธรรมชาติ คือ ผู้ที่ชาวบ้านให้ความนับถือเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องประเพณีต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมในการติดต่อกับพระผู้เป็นเจ้า ตามการศึกษาของ Hofstede (1991) ได้จำแนกปรากฏการณ์ของวัฒนธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการองค์กรของชุมชนชนเผ่าอาข่า กล่าวคือ วีรบุรุษเป็นบุคคลที่อาจมีชีวิตหรืออาจเสียชีวิตแล้ว หรืออาจเป็นบุคคลในจินตนาการ บุคคลเหล่านี้ครอบครองคุณลักษณะที่ทรงคุณค่าในวัฒนธรรมหนึ่งและดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นแม่แบบที่ผู้คนในวัฒนธรรมนั้นใช้เป็น

แบบอย่างสำหรับการปฏิบัติ โดยการปกครองที่ได้นำเอาพิธีกรรมมาเป็นกิจกรรมรวมหมู่ที่มีความจำเป็นเชิงเทคนิคในการนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้จากข้อค้นพบของงานวิจัยครั้งนี้ ผู้นำที่มีลักษณะผู้นำธรรมชาติมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ บทบาทในการกำหนดกฎข้อห้ามสำหรับประเพณีปฏิบัติของชุมชนมาใช้กับนักท่องเที่ยวเพื่อความเป็นระเบียบในชุมชน อีกทั้งเป็นผู้กระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้และความเข้าใจการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้บทบาทของหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย เป็นกระบวนการจัดการที่มีหน่วยงานภายนอกชุมชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการท่องเที่ยว การดำเนินการท่องเที่ยว การนำ และการควบคุมการท่องเที่ยว ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยที่แตกต่างจากแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของลินธู สโรบล และคณะ (2545) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวของชุมชนชนเผ่าอาข่า ที่ศึกษามีได้เป็นไปตามแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า ได้แก่ 1) ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 3) ผู้นำชุมชน และ 4) ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่าชุมชนเองสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานจากภายนอกชุมชน เนื่องจากพัฒนาการทางการท่องเที่ยวต้องมีกระบวนการที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการวางแผนเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตน และในการวางแผนก็ควรต้องคำนึงถึงสภาพสังคมสภาพแวดล้อมของชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่า ชนเผ่าอาข่ามีการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมาแต่แรกเริ่มจากความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญา ซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิมก่อนที่การท่องเที่ยวจะเข้ามาสู่หมู่บ้าน โดยการพูดคุยตกลงร่วมกันโดยไม่มีการเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้ความเคารพในความเชื่อและระบบอาวุโส ในการประเพณีปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันภายใต้กฎ ข้อปฏิบัติ ที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น เปรียบได้กับการวางแผนเพื่อกำหนดมาตรการของชุมชนที่มีต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วยพร้อม ๆ กัน โดยอาศัยความเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ช่วยดูแลและควบคุมกฎ ข้อปฏิบัติให้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งผลการศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Ounvijit (2004: 31-37) ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อหาปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากกระบวนการของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการหรืออยากจะทำให้เกิดขึ้นในอนาคต หลังจากนั้นจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในระหว่างการดำเนินการต้องมีการควบคุมและติดตามผลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยนำเข้ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการจัดการ รวมทั้งกระบวนการจัดการที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการทางการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นเป็นเป้าหมายที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่รอดบนเส้นทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย จากการศึกษา พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมากที่สุด ผู้วิจัยอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้สร้างงานและอาชีพ ดังเช่นนักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวไว้และชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ก็เป็นดังเช่นการอธิบายเหตุผลของนักวิชาการดังกล่าว ที่นำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ การนำเที่ยว การแสดงและการละเล่นชนเผ่าอาข่า การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น การสร้างอาชีพใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว ได้แก่ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้บริการนวด สปาอาข่า พ่อค้าและแม่ค้าในการขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ จีรพร ศรีวัฒนากุลกิจ (2544) ที่ศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาวเขาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย บริเวณเส้นทางท่องเที่ยวในกลุ่มน้ำตก และพบว่าประเด็นของผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดอัตราการขยายตัวของการผลิตขั้นทุติยภูมิ (ภาคการบริการ) ทำให้ประชากรในภาคบริการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นิคม จารุมณี (2544) ที่กล่าวว่า ผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจด้านบวก คือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพิเศษไว้รองรับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าต่างๆ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถประกอบการและเป็นเจ้าของกิจการได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน

นอกจากนั้นการวิจัยครั้งนี้ พบมุมมองประเด็นของการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสำคัญในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวที่เข้าไปสู่ชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ก่อให้เกิดรายได้กับคนบางกลุ่มในชุมชนที่ได้ใช้โอกาสและอาศัยการหารายได้จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้เมื่อรายได้จากการท่องเที่ยวไม่กระจายตัวและการจัดสรร

ผลประโยชน์ได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรมมากนัก อันเกิดจากการจัดการด้านรายได้ไม่เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันของชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ การกำหนดราคาของการให้บริการทางรถท่องเที่ยว และกิจกรรมทางรถท่องเที่ยว และการกำหนดการหักรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนของหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณูปโภคและกิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลมาจากหน่วยงานเอกชน ได้แก่ บริษัทนำเที่ยวที่เข้ามากำหนดราคาให้แก่ชุมชน โดยชุมชนไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาการให้บริการทางรถท่องเที่ยวด้วยตนเอง รวมทั้งการที่ชุมชนตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการระบุเจาะจงเข้าพักยังบ้านพักโฮมสเตย์ของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง โดยไม่เคารพต่อกฎที่กรรมการรถท่องเที่ยวของหมู่บ้านและสมาชิกได้กำหนดไว้ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นจุดชนวนให้เกิดความไม่เข้าใจกันของสมาชิกในหมู่บ้าน ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยผลการศึกษาของ ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค (2550) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างเครือข่ายการรถท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า สถานการณ์การรถท่องเที่ยวที่ผ่านมาของจังหวัดเชียงรายได้สร้างให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในหลากหลายด้าน ได้แก่ ด้านการกระจายตัวของรายได้ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีกระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง จากปัจจัยภายนอกในประเด็นของรายได้ที่ไม่แน่นอนจากการและปัจจัยภายใน ประเด็นการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการรถท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง และผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Moscardo (2008) ที่ระบุว่า ความคาดหวังว่าการรถท่องเที่ยวจะนำผลประโยชน์ที่ดีมาให้แก่ชุมชน แต่หากไม่เป็นไปตามความคาดหวังก็จะเกิดการผิดหวังขึ้นมาและเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการรถเที่ยว ความผิดหวังนั้น เช่น รายได้ที่ไม่ได้อย่างที่คาด งานที่มีไม่มากในช่วงฤดูกาลที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยว ผลกระทบที่อาจขึ้นกับชุมชน คือ หากชุมชนมุ่งเป้าหมายทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวก็อาจจะมิข้อขัดแย้งและอาจเกิดความต้องการถึงผลประโยชน์ด้านรายได้หรือส่วนตัวของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไป

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการรถเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า ชาวอาข่าอาศัยความผูกพันและความเป็นเครือญาติในการจัดการปกครองสมาชิกในชุมชน โดยอาศัยระบบการเคารพผู้อาวุโส โดยมีฐานของความกตัญญู ความสามัคคีและความเอื้ออาทร มาสร้างเป็นข้อตกลงร่วมกันในการประชุมของชุมชน เพื่อกำหนดข้อปฏิบัติในการจัดสรรผลประโยชน์จากการรถเที่ยวและการสร้างความเข้าใจในการจัดการรายได้จากการรถเที่ยว ซึ่งหากมีสมาชิกคนใดมีข้อสงสัย หรือขัดแย้งในการจัดสรรรายได้ ชุมชนจะอาศัยผู้อาวุโสหรือผู้นำชุมชนที่สมาชิกในชุมชนนับถือเป็นคนกลางในการพูดคุยและหาข้อยุติ จนได้ข้อสรุปเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้การนับถือผู้อาวุโส และผู้นำชุมชนของชนเผ่าอาข่าเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกและถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เมื่อเกิด

ปัญหาความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะด้วยปัญหาอันเกิดจากการท่องเที่ยวหรือเป็นปัญหาอื่น ๆ ก็ตาม ท้ายสุดชุมชนจะสามารถจัดการปัญหาดังกล่าวให้ผ่านไปได้ด้วยข้อตกลงร่วมกันในการประชุมโดยมีผู้อาวุโส และผู้นำที่ชุมชนนับถือเหล่านั้น เป็นผู้คอยช่วยเหลือและประสานความสัมพันธ์ โดยผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายด้วยผลการศึกษาของ กาญจนา แก้วเทพ (2538) เกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแนววัฒนธรรมชุมชนที่ระบุว่า วัฒนธรรมชุมชนถือว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป้าหมายของการพัฒนา ผลของการอยู่ร่วมกันในการแสวงหาวิธีการในการอยู่ร่วมกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งผลิตผลทางวัฒนธรรมนี้ ได้แก่ วิธีการจัดรวมเป็นกลุ่มองค์กร การจัดแบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบตามเกณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษางานชุมชนของ Redifield (1965) ระบุว่า ชุมชนเป็นหน่วยอิสระที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะมีวัฒนธรรมของตนเองที่ให้ความสำคัญกับจิตใจและเน้นคุณค่าของความร่วมมือกันกันอย่างแน่นแฟ้นและกลมกลืนบนพื้นฐานความสำคัญของเครือญาติ

สำหรับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนชนเผ่าอาข่าให้ความสำคัญกับการใช้กฎระเบียบ ข้อห้ามจากความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว ซึ่งผลกระทบด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรมนี้เป็นผลกระทบทางบวก เพราะการท่องเที่ยวทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ทั้งนี้การกำหนดกฎระเบียบดังกล่าวส่งผลกระทบทางบวกด้านสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน เพราะทำให้เกิดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ถูกกำหนดโดยชุมชน ซึ่งชุมชนนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของสมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในหมู่บ้าน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัส สุวรรณ (2541) ที่ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชน ด้านบวก และระบุว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการใช้วัฒนธรรมชุมชนของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ช่วยสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน อีกทั้งยังช่วยทำให้เกิดการฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีในชุมชน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ McIntoch and Goeldner (1984) ที่ระบุว่า วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่นๆ หรือประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ยังพบผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของชาวบ้าน พฤติกรรมการเลียนแบบการแต่งกายของเยาวชน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้อธิบายโดยใช้ผลการศึกษาของ Moscardo (2008) ที่ศึกษา ผลกระทบด้านวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว และพบว่าความต้องการที่จะเข้าชมวัฒนธรรมของชุมชนของนักท่องเที่ยว อาจทำให้เกิดการขายหรือแสดงวัฒนธรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเห็น โดยทั่วไป สิ่งนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ ดังนั้นวิธีการจัดการผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงเสนอว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า ควรนำความเป็นท้องถิ่น (localization) และบทบาทขององค์การชุมชน ทำหน้าที่เหนี่ยวรั้งและผลักดันวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างเอกลักษณ์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของกลุ่มอาข่า ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สามารถอธิบายด้วยการศึกษาของลินธุ์ สโรบล และคณะ (2545) เกี่ยวกับแนวคิดของการท่องเที่ยวฐานชุมชน (Community-based Tourism) ที่เน้นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดเป้าหมายและทิศทาง บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว ชุมชนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะ วัฒนธรรมประเพณี ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน ควบคู่กับการอนุรักษ์เอาไว้ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและคุณค่าอันดีงามของชุมชน

สำหรับผลกระทบด้านสังคมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย สามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนมีโอกาสในการเรียนรู้จากนักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มอาสาสมัครเข้ามาช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนและอยู่พำนักระยะยาว ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ด้วยผลการศึกษาของ รังสิต เภาแก้ว (2550) ที่ศึกษา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง ที่ระบุว่า สภาพความเป็นอยู่ของชนเผ่าดีขึ้นมีการสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชนเผ่า ทั้งนี้ผลกระทบทางลบด้านสังคมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญบา สิทธิการ (2550) เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อสภาพสังคมและ

วัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นปัจจัยการท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจที่ควรต้องอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดงออกโดยการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว

สำหรับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญต่อผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อมในลำดับน้อยที่สุด คือ ปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ปริมาณขยะมาพร้อมกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในชุมชนและส่งผลถึงการกำจัดขยะและความสะอาดในชุมชน รวมถึงสุขภาพของสมาชิกในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนในชุมชน ทั้งนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ รังสิต เภาแก้ว (2550) ที่ศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย และระบุผลเสียด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว คือ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้าไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทิ้งขยะ และไม่รักษาความสะอาด และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) ที่ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว และพบว่า ความเปราะบางของพื้นที่และโอกาสในพื้นที่ ทั้งคน สภาพแวดล้อม ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม จะได้รับความเสียหายได้ง่าย หากมีนักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกินไป เมื่อได้รับความเสียหายแล้ว จะต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ เสนอวิธีการจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่า ชุมชนควรมีมาตรการที่กำหนดมาจากความเชื่อของชุมชน โดยมีการประชุมสมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างกฎระเบียบร่วมกันในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ

สำหรับวิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ด้าน (ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม) ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าเป็นฐานที่สำคัญสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและนำสู่วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชุมชนสามารถใช้วัฒนธรรมชุมชนอาข่าเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ต้นทุนทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนทางการท่องเที่ยว การดำเนินงานของการให้บริการทางการท่องเที่ยว การนำ โดยมีบทบาทของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมเพื่อดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และบทบาทของผู้นำชุมชนในการควบคุมทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนของชนเผ่าอาข่า จากผลการค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันและลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและ

ด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน ส่วนระบบเครือข่ายจะช่วยลดและป้องกันผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอธิบายได้ว่า จากการให้ความสำคัญต่อประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ผู้การประชุมเพื่อวางกฎระเบียบของชุมชน โดยชุมชนได้นำกฎระเบียบเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในหมู่บ้าน การกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมทั้งแนวทางการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต้องได้รับการวางแผนร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการควบคุมดูแลสมาชิกและผู้มาเยือนชุมชนให้ปฏิบัติตามกฎข้อตกลงร่วมกันของชุมชน โดยผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยผลการศึกษาของ ชีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2553) ที่อาศัยแนวคิดและปรัชญาของการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน ซึ่งชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว และกล่าวคือมีระบบคุณค่าที่รวบรวมได้มาจากประวัติศาสตร์ เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนนั้น ๆ เป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาชุมชนที่ชาวบ้านสั่งสมและสืบทอดต่อๆ กันมา อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติชัย (อ้างใน อคินรพีพัฒน์, 2551) ที่ระบุว่า การกระทำทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างความเข้าใจและการใช้รูปแบบของสัญลักษณ์ถือเป็นกิจกรรมทางสังคม มนุษย์ต้องพึ่งพิงวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ ดังกล่าว นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวคิดการพัฒนาแบบทางเลือกและการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนของ Friberg และ Hettne (1985: 207) ที่มองว่า การพัฒนาทางเลือกมีส่วนสัมพันธ์กับปรัชญาแบบ “populist” (ปรัชญาที่เรียกร้องการกลับสู่ความเป็นชุมชนและวิพากษ์วิจารณ์ระบบแบ่งงานกันทำในการจัดการแบบแยกส่วนระบบทุน) การพัฒนาทางเลือกจึงประกอบไปด้วยการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การพัฒนาทางเลือกต้องเป็นการพัฒนาจากภายใน คือ ไม่พึ่งภายนอกมากเกินไปสามารถพึ่งตนเองได้ (Self Reliant) ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางนิเวศ และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของตนเอง

นอกจากนั้นผลการศึกษาครั้งนี้ยังเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่กล่าวถึง แนวคิดทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Capital) โดยเน้นว่าเป็นฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน โดยทุนทางสังคมเน้นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกัน เกิดความไว้วางใจและเกิดความร่วมมือในลักษณะกลุ่มหรือเครือข่ายซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติแบบเดียวกัน นั่นคือ การเคารพต่อผู้อาวุโส เคารพต่อการเป็นเพื่อนร่วมชุมชนเดียวกัน ซึ่งได้ปฏิบัติต่อกันโดยอัตโนมัติ ทำให้เกิดการส่งเสริมและเกื้อหนุนให้มืองค์กรทาง

สังคมหรือเครือข่ายที่เอื้อเพื่อแผ่ต่อกันได้ง่ายขึ้น แม้การเกิดกลุ่มหรือเครือข่ายนั้นจะเป็นไปได้ อย่างช้า ๆ แต่ก็ก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานและมีความไว้วางใจต่อกันได้โดยมี เป้าหมายสูงสุดเดียวกัน ส่วนทุนทางวัฒนธรรมเน้นการใช้ความรู้ ภูมิปัญญาและเน้นค่านิยมท้องถิ่น ตลอดจนเน้นอนุรักษ์และพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชุมชนไว้ ถึงแม้ว่าโดย ประวัติศาสตร์ของชุมชนเองนั้นมิได้เกิดจากการเป็นเครือญาติกันทั้งหมดก็ตาม แต่ได้มีการ หลั่งไหลทางวัฒนธรรมและซึมซับกันโดยอัตโนมัติ มีการคิดค้นและพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญาจาก การประกอบอาชีพของตนเองแล้วบอกต่อกัน หรือการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่ง ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ถูกอนุรักษ์และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุนทาง สังคมและวัฒนธรรมเป็นทุนที่สำคัญมากต่อความเข้มแข็งของชุมชนและมีความสำคัญยิ่งในการ พัฒนาการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้กับภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงราย ควรมีการกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า ดังนี้ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ ชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย, การวางแผนการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่ชุมชน เพื่อลดหรือ ป้องกันผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว, นโยบายการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว ของบริษัทนำเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่ยาว องค์การบริหารส่วน ตำบลแม่สองนอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองใน และองค์การบริหารส่วนตำบลาวี ควร กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสาธารณสุขปโภคในชุมชน, นโยบายการจัดการขยะในชุมชน อย่างต่อเนื่อง, นโยบายการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อลดหรือป้องกันผลกระทบ ทางลบที่เกิดจากการท่องเที่ยว, การกำหนดแผนการนำทรัพยากรทางธรรมชาติและภูมิปัญญา มา ประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. สมาคมอาข่า เชียงราย และสมาคมอาข่าเอเซีย ควรกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่า เพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมอาข่า การสื่อความหมายของประเพณี พิธีกรรม จากชุมชนสู่นักท่องเที่ยว

4. เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย ควรวางแผนการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อกำหนดการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ที่ดำเนินการท่องเที่ยวควรมีการกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งป้องกันและลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยว

2. ผู้นำชุมชนของชนเผ่าอาข่าในชุมชนที่มีการท่องเที่ยว ควรให้ความสนใจเกี่ยวกับการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญและก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความโดดเด่นในเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

3. ชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ควรให้ความสำคัญต่อประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของอาข่า นำมาจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่า เพื่อการสื่อความหมายของประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งการปฏิบัติตนของสมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง

4. สมาชิกชุมชนอาข่าในหมู่บ้านที่มีการท่องเที่ยว ควรกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและการกำจัดขยะในพื้นที่ให้แก่สมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อการรักษาสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติของชุมชนผู้ให้บริการ ดังนั้นควรมีการศึกษาในมิติของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้รับบริการ เช่น ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวหมู่บ้านชนเผ่า จังหวัดเชียงรายเพื่อให้ทราบข้อมูลถึงพฤติกรรมการใช้บริการทางการท่องเที่ยว ความนิยมของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนเผ่า ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถวางแผนการตลาดทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

2. การศึกษาครั้งนี้ค้นพบความสำคัญอย่างยิ่งของวัฒนธรรมและพิธีกรรมของชนเผ่าอาข่าต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า ดังนั้น ควรมีการวิจัยในเชิงลึกในประเด็นของคุณค่าและการสื่อความหมายวัฒนธรรมและพิธีกรรมของชนเผ่าอาข่า และการถ่ายทอดคุณค่าความหมายเหล่านี้สู่นักท่องเที่ยว ในทำนองเดียวกันควรมีการศึกษาการรับรู้คุณค่าความหมายของสิ่งเหล่านี้จากนักท่องเที่ยวเช่นกัน

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย หากจะขยายการศึกษาให้ครอบคลุมชนเผ่าอาข่าในพื้นที่อื่นของประเทศไทย หรือขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่ชุมชนอาข่าในประเทศอาเซียน ก็อาจทำให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละพื้นที่แต่ละประเทศ ดังนั้นจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่าในภูมิภาคนี้